

2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

3. Сулейманова С. Р. Основні принципи медіації / С. Р. Сулейманова // Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Т. 2. – С. 578-582.

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.10.2018 р. у справі № 910/18195/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/77181466>

5. Переваги проведення медіації у сімейних спорах. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/perevagy-provedennya-mediatsiyi-u-simejnyh-sporah/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Сулейманова С. Р.

Яцута Яна Миколаївна

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України «своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ є одним із основних завдань цивільного судочинства» [1]. Цьому завданню разом з іншими покликані слугувати й процесуальні строки, які встановлюються судом або законом для здійснення тих або інших процесуальних дій.

У Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод статтею 6 гарантується право кожній фізичній або юридичній особі на розгляд судом справи упродовж розумного строку [2].

Проте, дотримання розумності строків у деяких випадках є неможливим, що викликає суттєві труднощі і ускладнює ефективність судового розгляду.

У зв'язку з введенням 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану вкрай складно повноцінно забезпечити право осіб на судовий захист.

Формально введення воєнного стану не впливає на процес здійснення судочинства. Зокрема, відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється [3]. Водночас, як показує практика, забезпечити безперебійну роботу судів в період війни неможливо. Особливо у містах, де ведуться активні бойові дії.

Наразі, розгляд справ, які не є невідкладними, відкладається або ж знімається з розгляду. Як правило, суди відкладають розгляд справи незалежно від того чи надходило від сторін клопотання про відкладення справи, оскільки значна кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати таку заяву або не можуть прибути до суду у зв'язку з небезпекою для життя.

Відповідно, пропущення процесуальних строків стало доволі частим явищем. Отож, для усунення незручностей, пов'язаних із пропуском цивільних строків чи їх закінченням, процесуальним законом передбачено їх поновлення чи продовження.

Як зазначає С. С. Бичкова, поновлення строку – це відновлення первісного строку для вчинення певної процесуальної дії, якщо його було пропущено з причин, які суд визнав поважними. Для вирішення питання про поновлення процесуального строку дуже важливе значення має поважність причин, унаслідок якої він був пропущений. Поважною є причина, що об'єктивно унеможливлювала або ускладнювала вчинення певної процесуальної дії у визначений строк; зокрема, це може бути тимчасова непрацездатність, службове відрядження, стихійне лихо тощо. Однак визнання причини поважною залежить тільки від розсуду суду [4].

Постає питання чи вважається введення воєнного стану в Україні поважною причиною для поновлення строків у цивільному судочинстві.

Для врегулювання даного питання Рада Суддів України (надалі – РСУ) прийняла ряд важливих рішень, які регулюють порядок вчинення судочинства під час воєнного стану.

02.03.2022 РСУ на своєму сайті опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, в яких зазначається, що процесуальні строки по можливості продовжуються щонайменше до закінчення воєнного стану [5]. Фактично рада суддів визнала воєнний стан поважною причиною, яка вважається об'єктивною, для поновлення процесуальних строків.

Окрім цього, якщо розглядати можливість звернення до суду з позовом після закінчення дії та території України воєнного стану, відповідно до пункту 19 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» Цивільного кодексу України у період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені статтями 257-259, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 цього Кодексу, продовжуються на строк його дії [6].

Тобто, за загальним правилом у конкретних випадках, така позовна давність продовжується на строк дії воєнного стану, і позивач має право звернутися з таким позовом після закінчення дії воєнного стану.

Також, варто звернути увагу на те, що Верховна Рада України 03.03.2022 року внесла зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів.

У новій редакції ч. 7 ст. 147 Закону передбачено можливість забезпечення належного функціонування судової влади у випадку виникнення надзвичайних обставин – «у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді» [7].

Така можливість також гарантує право кожній особі на своєчасний розгляд справи судом, поновлення або продовження відповідного строку.

Однак, варто враховувати всі можливі обставини пропуску строку у сукупності, оскільки факт збройної агресії проти України та введення воєнного стану може у деяких випадках не бути безумовною підставою для поновлення строку. Наприклад, поважними підставами вважаються: якщо суд тимчасово припинив роботу, якщо окупована територія місця проживання особи, внутрішнє переміщення особи, якщо особа вимушено виїхала закордон, вступ до сил територіальної оборони, ЗСУ.

Для того аби визнати поважною дану підставу слід брати до уваги порядок функціонування суду, територіальне місцезнаходження суду, активність бойових дій, ризики стосовно життя особи.

Отже, можемо констатувати, що введення воєнного стану на території України послугувало причиною внесенню певних змін до цивільно-процесуального законодавства. Хоча, тяжко стверджувати,

що зі зміни є досконалыми і ми можемо бачити суттєві прогалини, особливо, щодо строків здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану. Та попри всі недоліки та необхідність доведення важливості причин строку у кожному випадку, суди здебільшого адекватно підходять до питання про поновлення процесуального строку з огляду на існування реальної небезпеки для життя учасників процесу на всій території України.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18.03.2004. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 40-41, 42, ст. 2.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13). *Право України*. 2010. № 10
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 28 Ст. 26.
4. Бичкова С. С., Бобрик В. І., Ізарова І. О. та ін. Цивільне процесуальне право України: навч. посібник / за ред. С. С. Бичкової; 2-е вид., доп. і перероб. К.: Атіка, 2007. 404 с.
5. Рада суддів України. URL: <http://rsu.gov.ua/>.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44
7. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 02.06.2016 // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 31. Ст.545

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Апалькова І. С.